

Könyvek a kalapács alatt

A könyvbarátok csöndes emberek. A könyvtárakban, a könyvesboltokban mindig legendás a csönd. Hihetnénk, hogy egy könyvárverésen, ahol vaskos ósnyomtatványok, zizegő levelű ritkaságok birtoklásáért küzdenek meg egymással, hangzavar, lárma uralkodik. Ennek a feltételezésnek előítélet az anyja, hiszen a hetedik országos antikvár könyvaukción, a Marcibányi téri Ifjúsági és Úttörőházban mélységes csend honolt. Csak az árverést vezető fiatalember hangja hallatszott, ahogy az egyes tételeket ismertette, ahogy az árat mondta be, és végül a kalapács kemény koppanása: „Senki többet, harmadszor”.

Tiszta szívvel dedikálva

Hatszázhatvanszor koppant a két nap alatt a kalapács, ennyi tétel szerepelt az Állami Könyvterjesztő Vállalat előzetes katalógusában. Különösen gazdag választék: nem csoda, hiszen a magyar könyvnyomtatás jubileumi évében nem is lehetett volna akármilyen kollekcióval a gyűjtők elé állni. Körülbelül egyéves gyűjtőmunka eredménye volt, hogy első kiadású, dedikált Ady-kötetektől József Attila első kiadású, dedikált *Tiszta szívvel*-én át az egyik legrégebbi magyar bibliáiig, Heltai Gáspár csodaszép kötetéig szinte minden kötet láttán átmelegedhetett az igazi könyvgyűjtők szíve.

A terem teli érdeklődőkkel. Könyvszeretetről ország-szerte híres írók, orvosok, tanárok már jó előre bejegyezték a kezükben tartott katalógusba az őket érdeklő könyvek mellé a felkiáltójelet és az összeget, amennyit megszerzésükre áldoznak. Csöndes, de verejtékes harc folyt, szavak és fegyverek helyett tárcsákkal és forintokkal. A vetélytársak hol egymásra mosolyogtak, hol meg szikrázó szemmel fürkésztek a másik tekintetét, kiolvasandó belőle, hol a határ, meddig bírja még az „ellenfél” a licitet. Az óvatkoskodók csak néha-néha, egy bizonyos pillanatban „pizskáltak bele” tárcsájukkal a „tartom-raigére” játékba, talán éppen azzal a megfontolással, hogy hátha megijed az ellenfél és kiszáll. Az igazi gyűjtők persze nem ijedősek, de azért ezzel a taktikával is sikerült jó néhány könyvet elhorgászni.

A nagy küzdelmek már az első napon megkezdődtek; az Ady-kötetek és relikviák kerültek kalapács alá. Az első nagy csata az 1899-ben Debrecenben kiadott, Rózsa Lencsinek dedikált kötetet körül bontakozott ki. Az 1800 forintos kikiáltási ár szép lassan kúszott fölfelé, kétezer-ötszáz forint körül már csak két, középkorú úr volt versenyben. Feltékenyen, összeszorított foggal méregették egymást, a tárcsa, a vételi szándékot jelző lécre szögezett kis papírkorong remegett a kezükben. Már kétezer-kilencszáz forintnál tartanak, a teremben néma csönd, a légy zümmögését is meg lehetne hallani, ha ilyen átszellemült pillanatban röpködni merne. Háromezer. Az egyik tárcsa meginog, csalódottan lehanyatlik. „Három-ezer, senki többet, harmadszor.” Koppanás és a termen halk moraj fut végig. A vesztes fél bánatosan nézi a kötet vándorútját a színpadtól az új tulajdonos táskájáig.

Tárcsaerdő Babitsért

De az árverés nem áll meg, újabb kötetek fölött csattan a kalapács. Főleg a helytörténeti könyvekért folyik nagy harc, no meg az első kiadásokért, a dedikált példányokért. A közönség fiatalabb része, középiskolások, egyetemisták néha-néha, az alacsonyabb kikiáltási áraknál felemeli tárcsáját, mindegyikük szemében ott lobog a remény; hátha sikerül megszerezni az áhított könyvet. Tartják a tárcsát, hogy néhány pillanat múlva csalódottan zuhantsák le és némán figyeljék: hogyan emelkednek az árak számukra elérhetetlen magasságokba.

Babits dedikált, első kiadású köteténél, a *Nyugtalanság völgyénél* egész tárcsaerdő. Hatvan forinttal indul a licitálás, most még mindenki reménykedik. Háromezert forint körül hullik el a bizakodók java, hogy a könyv után, a

kikiáltási árak több mint hétszerezéséért, négyszáznegyven forintért egy ősz hajú úr birtokába jusson. A kedélyek lecsillapodnak, de már mindenki az igazi csemegére, Heltai bibliájára vár. És behozzák a színpadra a könyvet. 1565-ben készült, Kolozsvárott, a Bibliának Heltai Gáspár által fordított második részét tartalmazza. Hazánkban ezenkívül négy hiányos példánya ismeretes, ez a kötet mind-egyiknél teljesebb, szebb.

A teremben mély, igaz áhítat. Mindenki a könyvet nézi, majd megindul a licit. A kikiáltási ár tízezer forint. Nem várható nagy küzdelem — mondják. Ketten versenyeznek érte; „biztosan két könyvtár” súgja egy hölgy a szomszédjának. Már húszezernél tartanak, amikor az egyik tárcsa lehanyatlik. „Húszezer másodsor” közli az árverés vezetője, amikor, mint egy bátoratlan hal feje a vízből, fellibben egy tárcsa. „Húszegyezer”. Erre mindkét jelentkező visszavonul. Moraj a teremben, ezt senki sem érti.

Heltai a Széchényié

„Visszamegyek húszezre”, közli Walloschek Miklós, az árverés vezetője. „Tehát: húsz-ezer”. Egy tárcsa emelkedik fel. „Húszegyezer” — ismét két tárcsa. Megsűrűsödik a levegő, mindenki moccanatlanul ül, lapozgatás sem hallatszik. „Húszonkétezer.” Az egyik tárcsa meginog, majd lassan, mint egy süllyedő hajó, elmerül. „Húszonkétezer másodsor, senki többet?... harmadszor.” A kalapács száraz, gyors koppanása jelzi, hogy Heltai Gáspár Bibliája az Országos Széchényi Könyvtárat gazdagítja majd. Egyszerre mindenki mocoogni, beszélni kezd, többen fölállnak, kimennek, izgatott moraj hangja tölti be a termet.

A szünetedző tétel után rövid szünet. Az árverést eddig vezető Walloschek Miklós le-mászik a pulpitusról. A büfében érem utol, verejtékes homlokát törülgeti.

— A száztizedik tétel körül már elfárad az ember, ilyenkor cserélni kell. Áadtam a helyem Horváth Gábor barátomnak, őtán pedig Korn József következik. Nagyon erősen kell koncentrálnunk, állandóan figyelni a tárcsákat, közben pedig arra is vigyázni, hogy csak a megengedett összeggel emeljük az árat; hát ebbe bizony bele lehet fáradni.

Az állami könyvterjesztő antikvár osztályán dolgozik, mint mindenki, aki itt az árverés technikai lebonyolításában segédkezik. Amikor fönn ül az emelvényen, csak a tárcsákat figyeli, néha összemossolyog a licitálókkal. Időnként tippel magában, ki viszi el a könyvet, ki tart ki majd a végsőkig. Ezek a tipppek a legtöbbször beválnak. A múzeumok, könyvtárak megbízottait arcról ismeri, fél szemmel mindig figyeli őket: emelike a tárcsát? Ő maga is könyvgyűjtő, szülővárosa, Szombathely történetével foglalkozik. Egyszer fordult elő eddig, hogy szombathelyi témájú könyv került a kalapács alá. Neki már megvolt otthon, így aztán nyugodt szívvel ütötte le a legtöbbet kínálónak.

Vértessy Péter

Divatos,
kényelmes,
vízhatlan

a

FRÖCSI
gyermek-
cipő

